

Forord

I 2008 har alle artikler i Landbohistorisk Tidsskrift undergået anonym uvildig videnskabelig bedømmelse før publicering. I tidligere år blev artiklerne bedømt af redaktionen alene. Den udvidede bedømmelse har til formål at sikre den faglige, forskningsmæssige kvalitet, og den sker efter krav fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen. Med dette tiltag sikres også, at bidragydere til tidsskriftet kan opnå passende merit for publiceringen på deres forskningsinstitutioner, eksempelvis universiteter, arkiver, biblioteker og museer.

Tidsskriftets redaktion takker forfattere og eksterne bedømmere for et godt og frugtbart samarbejde. Lad dette samtidig være en invitation til kommende bidragydere i tidsskriftet. Redaktionen modtager gerne forslag til mulige artikler, emner eller erindringsbidrag, som i bred forstand behandler landbo- og landbrugshistoriske spørgsmål.

Dette nummer af Landbohistorisk Tidsskrift indeholder tre bidrag om landbrugshistoriske emner indenfor de seneste 250 års udvikling fra landboreformerne til nutiden: Det nye landskabs spredte bebyggelse, udbredelsen af kartofflen som ny afgrøde og nye refleksioner over fremstillingen af Hedeselskabets jubilæumsbog fra 1971, *Hedesagen under forvandling*.

Den første artikel er skrevet af Astrid Krarup Andersen, der behandler samlinger af gårde og huse som et bebyggelseshistorisk fænomen. Samlinger af gårde og huse er landbrugsbebyggelse opstået efter udskiftningen som et resultat af udflytning, udparcellering og opdyrkning. Artiklen bygger på et speciale i bebyggelseshistorie, der søger at karakterisere samlinger af gårde og huse som en særlig landbrugsmæssig bebyggelsestype, hvor spredte gårde og huse, orienteret mod en samlende vejstruktur og et fælles stednavn efterhånden vandt topografisk identitet igennem det 19. og 20. århundrede. Behovet for en afklaring af Trap Danmarks betegnelse *en samling af gårde og huse* blev affødt af forskningsprojektet *Digitalt Atlas over Kulturmiljøer i Danmark*, hvor disse nyere agrare bebyggelser blev registreret og kortlagt uden, at kulturmiljøtypens indhold var klart defineret.

Christina Folke Ax undersøger i den næste artikel, *Bondens knold*, hvordan kartofflen udbredtes til den skeptiske, jævne befolkning fra 1750 til 1840. I begyndelsen blev kartofflen båret frem af reformvillige tyskere, godsejere og præster, som i højere grad havde både interesse for og viden om den nye afgrødes fordele. Efterhånden begyndte nogle af de mere fremsynede danske bønder selv at dyrke kartoflerne, men der gik mange årtier, før den for alvor vandt

udbredelse blandt den brede befolkning. Årsagerne var dels, at mange bønder var tøvende over for den nye afgrøde, og dels, at mange begyndte i det små – for eksempel med lægning i haven og ikke i stor stil på markerne, som reformtilhængerne ellers argumenterede for. Mange begyndte forsigtig for med egne øjne at se, om det nu også kunne betale sig med denne moderne og eksotiske rodfrugt.

Det afsluttende bidrag er en erindringsbetonet artikel skrevet på redaktionens opfordring. 42 år efter igangsættelsen af bogprojektet om Hedeselskabets historie 1914-1966 reflekterer Erik Helmer Pedersen i *Hedesagen under forvandling II. akt* over forløbet og persongalleriet i forbindelse med udarbejdelsen af bogen, der udkom i 1971 uden megen fejring. Som nyuddannet historiker fik Helmer Pedersen den store opgave overleveret af lektor Fridlev Skrubbeltrang, der ikke kunne finde tid til opgaven efter færdiggørelsen af første bind, *Det indvundne Danmark*. Helmer Pedersen beskriver samtidig faghistoriske traditioner, organisatoriske magtrelationer og landbrugsøkonomiske strategier i det 20. århundredes politiske landskab. Endelig kommenteres nyere bidrag indenfor landvindingslitteraturen, som på forskellige måder behandler Hedeselskabet og opdyrkningen af landet.

God læselyst.

Peder Dam
Morten Stenak
Holger Villumsen